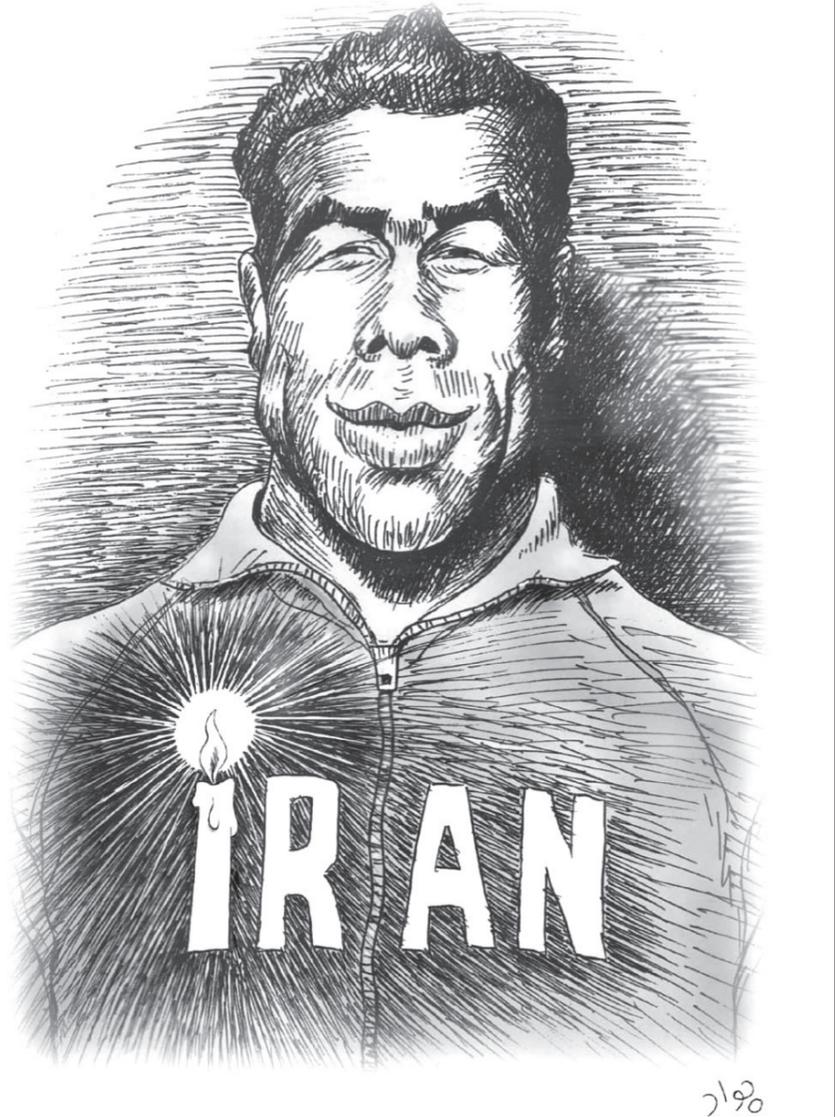

پنجاه و هشتمین سالگرد درگذشت جهان پهلوان غلامرضا تختی

نگاه تحلیلیگر ۲/

آیت اعتدال و توسعه

رضا رئیسی

روزنامه‌نگار و تحلیلگر سیاسی

شاید هیچ سیاستمداری در تاریخ معاصر ایران در کوران روزگار و چرخش ادوار به مانند او فراز و فرود ندید، تلاطم نچشید و فرش و عرش را در نوردید. از نوق فرسنگان تا جماران تهران، ۸۲ سالی که آیت‌الله گذران عمر کرد و ۶ دهه از آن را از فیضیه قم و زندان اوین و شکنجه‌گاه ساواک تا فرماندهی کل قوا و پار غار بنیانگذار، کاخ ریاست جمهوری و بالاخره ایستگاه مصلحت نظام، طی طریق کرد. در طول نزدیک به ۴ دهه حضور در مناصب عالی نظام، از ترور فیزیکی تا ترور شخصیتی را تجربه کرد، از هاشمی پابنده‌باد و مدیحه‌سرایی‌های پرطمطراق تا نقدهای تند و آتشین و گزنده، اما هیچ‌گاه کنج عافیت نطلبید و کناره نگرفت و تسلیم نگشت. شیخ مصلحت عنوان گرفت؛ اما برای خودش مصلحت‌سنجی نمی‌کرد. از شکست و فراز و فرود ترس و ابایی نداشت و هر جا که لازم می‌دید، تمام‌قامت با همه حیثیت و آبرو به میدان می‌آمد و خود را به محک رای و نظر مردم می‌سپرد. شاید همین روحیه و جسارت باعث شد که بعد از همه نوسانات چندهه‌ای که هر کسی را تاب تحملش نیست، در اوج محبوبیت و با یک رکورد ماندگار و تاریخی بر کارنامه مبارزات انتخاباتی، مهر تایید مردمی بزند.

مرور ابعاد شخصیتی، رزومه کاری، مانیفست فکری و کارنامه سیاسی اکبر هاشمی‌فسنگانی و تاثیر و تبعاتی که او در طول سالیان متمادی از خود بر جای گذاشت، قطعاً مجال بسیار فراخ‌تر از این می‌طلبید. اما در این اندک مجال، به دو شاخصه مهم و راهبردی در منظومه فکری و نظری آیت‌الله که شاکله بخش و رکن رکن برونداد سیاسی و عملکردی او را سامان و قوام می‌داد، اشاره می‌کنم. از همان سال‌های ابتدایی آغاز مبارزات انقلابی در دهه ۴۰ هجری شمسی او در یکی از اولین آثار خود با عنوان «امیرکبیر قهرمان مبارزه با استعمار» خط فکری متفاوت و متمایز خود با روحانیون سنتی و طرز فکر غالب حاکم بر فضای آن روزهای محافل مذهبی را به رخ کشید. اسطوره‌نمایی از شخصیتی چون امیرکبیر در آن فضا خود کاری کارستان بود، مضاف بر اینکه در سراسر کتاب، علقه و علاقه وافر نگارنده نسبت به شخصیت قهرمان کتاب طنین‌انداز است و از همه جالب‌تر آنکه تمرکز هاشمی به نگاه معمار توسعه‌نویس در تاریخ معاصر ایران، خواندنی و جذاب است و نشان می‌دهد از هسان ابتدای امر آنچه هاشمی را مجذوب امیرکبیر کرده و به نوعی او را الگوی وی قرار داده است، نگرش این کارگزار متفاوت‌نگر عهد ناصری در دربار قجری نسبت به توسعه و پیشرفت کشور در قالب مدرنیسم و جامعه‌گرایی است. تحول خواهی که البته یک وجه تمایز آشکار با دیگر حامیان تحول خواهی داشت و آن حفظ استقلال و ممانعت در برابر نفوذ و استیلای روس و انگلیس بود و از اسم کتاب و اشارات مختلف هاشمی مشخص است که او همین خصیصه را در امیر بسیار می‌پسندید و در سال‌های دوران مبارزه آن را پارادایم فکری خود قرار داده بود. در دوران زمامداری چه در خاطره نویسی‌ها و چه در دوران ریاست مجلس و سپس سکانداری قوه مجریه نیز او متفاوت‌تر از دیگر ارکان با تمرکز بیش و پیش از سردار سازندگی خوش نداشت و می‌خواست با این کاراکتر و شخصیت در آذهای عمومی جا خوش کند.

دیگر وجه بارز و ملموس آیت‌الله، رویه اعتدالی و میانه‌پسندی وی بود. جالب آنکه هیچ‌کس مانند او در معرض تخریب و تخطئه و حمله و هجمه به خصوص در دو دهه پایانی عمر خود از سوی اقطاب مختلف و گاه متعارض سپهر سیاسی نبود. اما هاشمی چه آن هنگام که بر مسند قدرت در دوران ریاست جمهوری بود و افراد از طیف‌های مختلف را به کار می‌گرفت و چه آن زمان که در معرض حملات بی‌امان بود، چه در رأس قدرت چه در حاشیه آن، ترجیح می‌داد که از افراط و تفریط متداول پرهیز کند و اسیر هیجانات دفعی و آنی نشود. اگر زبان به نقد و گلایه می‌گشود هم بی‌محبا و بدون ملاحظه حرف نمی‌زد و در لفافه سخن نافذ خود را می‌گفت. نه به تمامی از راست می‌برید و نه در آغوش چپ منزل می‌کرد و آنچنان کاریزما و کاراکتری هم داشت که بتواند در میانه میدان، پیش‌قراول اعتدال و گفت‌وگو باشد. مجموعه همه این سکنات و وجنات او را صاحب جایگاهی کرده بود که می‌توانست حلقه واسط و امین میان نهاد حاکمیت و ملت باشد و مایه اعتماد و اطمینان خاطر و البته که آنچه بعد از رحلت او بر این کشور رفت، خود گواه خوبی از جایگاه و کارکرد ممتاز و متمایز او را هویدا می‌کند.

تغییر رویکرد نظام، دولت و مجلس به اعتراضات

محمد بیات، نماینده خمین نیز با اشاره به اینکه یک بخش از جلسه غیرعلنی مجلس درباره موضوع آزادسازی ارز ترجیحی بود، به هم‌میهن گفت: «باتوجه به اینکه توزیع و نظارت بر کالاهای اساسی بر عهده وزارت جهاد کشاورزی است، وزیر جهاد کشاورزی متعهد شد که از امروز توزیع کالاهای اساسی با نظارت دقیق تری انجام شود، واسطه‌ها حذف شوند و عوامل فروش تحت نظارت مؤثر قرار بگیرند تا انتفاع واقعی آن به مردم برسد و دچار خدشه نشود. اگر قرار باشد یک میلیون تومان به افراد بدهند ولی قدرت خرید آنها به نصف کاهش پیدا کند این چه آزادسازی است؟ آزادسازی کردند که واسطه حذف شده و پول مستقیم به حساب مردم ریخته شود. باید کنترل بر کالاهای اساسی انجام شود. بارانه مخفی و پنهانی که ارائه می‌شود به جای پرداخت به دلال و واسطه به جیب مردم برود تا مردم یک بار تاوان تورم را ندهند و یک بار قدرت خرید آنها پایین بیاید. در این حوزه به مجلس قول داده شد که اقدامات لازم انجام شود.»

او افزود: «وزیر اقتصاد هم اعلام کرد که در حوزه اقتصادی، آن ۱۷ موردی که پیش‌تر توسط سران قوا برنامه‌ریزی شده بود، قرار است یک‌به‌یک پیگیری و تسریع شود تا در این مدت اجرایی گردد و بخش‌های کم‌درآمد دچار آسیب نشوند. همچنین پیشنهادی از سوی رئیس مجلس مطرح شد مبنی بر اینکه دولت اقدامی انجام دهد تا نرخ ارز که اکنون به صورت حبابی به حدود ۱۴۰ هزار تومان رسیده است، به نرخ مورد وثوق یعنی حدود ۱۱۲ هزار تومان تقلیل یابد. اینکه آیا دولت قادر به انجام این کار هست یا خیر، همچنان در هاله‌ای از ابهام قرار دارد.» نماینده خمین درباره بخش دیگر جلسه که به حوزه امنیتی اختصاص داشت، تاکید کرد: «در حوزه امنیتی نیز آمارها مشهود و ملموس بود. آمار کشته‌شدگان اغتشاشگر در اتفاقات اخیر تقریباً یک‌چهارم شهدای نیروهای نظامی است. این آمار نشان می‌دهد که رویکرد نیروی انتظامی و نیروهای امنیتی تغییر کرده است و در مواردی که به کشور آسیب می‌رساند، از سلاح استفاده می‌کنند و در غیر این صورت، رویکرد تعامل با مردم و دفاع از خود را دارند. نیروهای نظامی مطالبات به حق مردم را به همراه مسئولان اجرایی و نظارت دستگاه‌های نظارتی با دقت پیگیری و تلاش کردند که دشمن نتواند از این فضا سوءاستفاده کند و اتحاد و انسجام ملی همچنان با قدرت و قوت برجا بماند.» او افزود: «در ادامه این جلسه سردار رادان نیز گزارشی در قالب نمودار و به شکل فلوجارت در ارتباط با وقایع اخیر به نمایندگان ارائه کرد. همچنین ایشان با ارائه راهکارهایی حضور نمایندگان مجلس به همراه معتمدین محلی در کنار مسئولان اجرایی و نظامی را در راستای افتخارسازی افراد، طایفه‌ها و بزرگان قبایل در جهت کنترل وضعیت اخیر بسیار مؤثر دانست.» بیات درباره درخواست ۵۰ نفر از نمایندگان برای در دستور کار قرار دادن لایحه «نحوه برگزاری تجمعات و راهپیمایی‌ها» با قید فوریت، گفت: «در این لایحه دو نوع تجمعی وجود دارد؛ مجوزدار و بدون مجوز. تجمعات مجوزدار ملزم هستند از فرمانداری مجوز بگیرند و زمان، مکان و متولی تجمع مشخص باشد. برای تجمعات بدون مجوز نیز شورای تأمین در هر شهرستان مکان‌هایی را تعیین می‌کند تا مردم بتوانند اعتراضات خود را در آنجا انجام دهند. البته باید پیش از حضور به شورای تأمین کافی اعلام شفاهی شود تا بستر لازم، از جمله حضور آتش‌نشانی و سایر امکانات، برای تجمع کنندگان فراهم و با احترام بان‌ها برقرار شود. جالب اینکه طبق آن لایحه فرمانداری نمی‌تواند بدون دلیل هیچ درخواست تجمعی را رد کند.» نماینده خمین در پاسخ به این سوال که وقتی اصل ۲۷ قانون اساسی اجرایی می‌شود چه نیازی به مصوبات دیگر است؟ بیان کرد: «مقام معظم رهبری نیز تاکید فرموده‌اند که مطالبات به حق، از جمله مطالبات اصناف و بازاریان، باید از اغتشاشگران جدا شود. بازاریان در جنگ اخیر نقش متفاوتی ایفا کردند که در نوع خود کم‌نظیر بودند. آن‌ها در کنار نیروهای نظامی و امنیتی حتی از مردم حمایت مالی نیز کردند و نشان دادند که مردم، نظام، انقلاب و رهبری خود را دوست دارند. بنابراین لازم است وقت بیشتری صورت گیرد؛ تا در حوزه نظارت مجلس و در حوزه اجرای دولت هماهنگی و هم‌افزایی بیشتری در جهت تحقق مطالبات جامعه ایجاد شود.» او در پاسخ به این سوال که این نخستین بار است که اعتراضات به صورت رسمی پذیرفته می‌شود، اگر بازاریان که از قدرت بر خود رانند در این اعتراضات نبود با هم اعتراضات به رسمیت شناخته می‌شد؟ گفت: «البته قضاوت درباره گذشته دشوار است، اما اصناف را باید با خود اصناف مدیریت کرد. در میان خود اصناف نیز افراد معتمد وجود دارند. به نظر می‌رسد رویکرد بر خود تغییر کرده است، نه اینکه صرفاً به دلیل بازاری بودن، اعتراضات به رسمیت شناخته شده است. رویکرد نظام، دولت و مجلس شاید به اعتراضات عوض شده است، چرا که نسل‌ها عوض شده‌اند و شرایط روز اقتضات جدیدی دارد و باید بر اساس آن برنامه‌ریزی و طراحی صورت گیرد.»

اجازه مصادره اعتراضات مردم را نمی‌دهیم

فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت در پاسخ به پرسش خبرنگاران، به این موضوع اشاره کرد که در جلسه روز چهارشنبه هیئت دولت، گزارش‌هایی از اعتراضات جاری در کشور «به‌ویژه آنچه در استان ایلام و در ارتباط با بیمارستان این شهر رخ داد» ارائه شده است. سخنگوی دولت تاکید کرد: «در خصوص حادثه ایلام، بلافاصله پس از وقوع، رئیس‌جمهور دستور لازم صادر کردند و وزیر بهداشت و وزیر کشور نیز دستورات مشخصی مبنی بر بررسی حقوقی و قانونی موضوع ابلاغ کردند. همچنین نماینده‌ای از سوی وزیر کشور اعزام شده است که گزارش‌های لازم را تهیه خواهد کرد. نکته مهم دیگر این است که رئیس جمهور تاکید کردند در گفت‌وگو با مردم و معترضان، اجازه نخواهند داد اعتراضات مردم کشور توسط دیگران مصادره شود یا در جهت اهداف جریان‌های دیگر سوءاستفاده قرار گیرد بر همین اساس، رئیس‌جمهور بر لزوم گفت‌وگوی استاندارد، فرمانداران و تمامی مسئولان و عوامل حاکمیتی در استان‌ها با مردم تاکید کردند تا صدای مردم شنیده شود و مشکلاتی که بعضاً از گذشته وجود داشته، برطرف شود.»

محمدصادق معتمدیان، استاندار تهران نیز در پاسخ به سوالی درباره این که آیا دستور تیراندازی به نیروهای پلیس داده شده است اظهار داشت: «علی‌رغم آنکه عوامل نامنی زیادی به دنبال نامن کردن تهران بودند، اما با تدبیری که در نیروهای امنیتی و انتظامی بود کشته‌ای در استان تهران با این همه جمعیت نداشتیم. اعتراض با اغتشاش کاملاً متفاوت است، شرایط اعتراض شرایط خاص خودش را دارد و مراحل قانونی خودش را باید طی کند. اغتشاش شرایط خاص خودش را دارد، اگر به تخریب، تقابل و حمله به پاسگاه پلیس منجر شود بر خود لازم انجام می‌گیرد.»

عکس نوشت

این عکس عین شجاعت است

درباره عکسی از پدر امیر محمد خالقی که از قاتل پسرش گذشت

امیر جدیدی

عکاس و روزنامه‌نگار

خبر کوتاه بود و جانکاه. «پدر امیر محمد خالقی، دانشجوی نخبه دانشگاه تهران صبح امروز با حضور در دادسرای جنایی تهران قاتل پسرش را بخشید. او شرط کرد قاتل دوازده روز در هفته کارهای عام‌المنفعه انجام دهد.» همین.

به عکس نگاه می‌کنم و به روح و قلب بزرگ این پدر دردمی فرستم. واقعیت این است کاری که این پدر انجام داد آنقدر بزرگ است که هیچ کلمه‌ای برای این راندارد که هم‌وزن این بزرگی روی کاغذ بیاید. به عکس نگاه کنید! پدر امیر محمد خالقی با قاتل پسرش هم‌غریبه نیست. انکار کن که فرزند خودش را بخشیده باشد. این تصویر به شکل غریبی آرام و سنگین است؛ در حقیقت وضعیتی پیچیده در عکس موج می‌زند که حرف زدن درباره‌اش به این راحتی‌ها نیست... در مرکز عکس دو نفر را می‌بینیم که به یکدیگر نزدیک شده‌اند. یکی سن و سالی دارد و دیگری جوان است؛ این را از ریش بناگوشش هم می‌شود فهمید. مرد مسن، لباس یک روحانی به تن دارد. در چهره‌اش ترکیبی از اندوه و وقار موج می‌زند. انکار کن که می‌خواهد بخندد اما ته لبخندش درد می‌کند. پدر امیر محمد دارد دنیا و سختی‌هایش را به بزرگی خودش می‌بخشد. پسر جوان اما سرش را پایین انداخته، بدنش را خم کرده و زبان بدنش عین شرم است. لباس آبی زندان را به تن دارد. مسئولان زندان اما حواس‌شان بوده که برای مراسم بخشش پیراهنی را از جعبه در بیاورند و تن پسر کنند. پیراهن اتو ندارد و به وضوح مشخص است که همه اتفاقاتی که در آن اتاق در حال وقوع است درای صحنه‌سازی نشده است. دست‌های این دو نفر اما حقیقت ماجرا را عیان می‌کند. دست دادن در این موقعیت، یک کشش عادی نیست؛ یک تصمیم اخلاقی دشوار است. فکر کن پدر هر لحظه این فکر در ذهنش می‌پیچد که با همین دست‌ها پسرش به قتل رسیده. پسر اما در دست دیگرش قرآن دارد. انکار کن که کتاب را به عنوان میانجی به میدان آورده باشد. فضای اطراف و نقش تماشاگران هم در این عکس موقعیت غریبی است. آنقدر عجیب که حتی چشم‌فیلم‌بردار از بزرگی پیرمرد متعجب است. عکاس این عکس خیلی خوش شانس است چون در این اتاق نقش بسیار کلیدی دارد. احتمالاً اصدای شاترش فضا را شکسته و سکوت سخت و سنگین اتاق را خدشه‌دار کرده اما با همین یک عکس عالمی را به تماشای تصمیمی نشانده که کار هر کسی نیست. کمپوزیسیون عکس طوری است که نگاه بیننده ناخوسته روی دو نفر در مرکز گیر می‌کند و باقی‌المان‌های تصویر به حاشیه می‌روند. این عکس درباره «قدرت» است، اما نه قدرت فیزیکی یا قانونی؛ قدرت نه گفتن به انتقام. این عکس عین شجاعت است. شجاعت بخشیدن جانی به آدمی که جان فرزندت را گرفته است. این عکس اما اصلاً عکس ساده‌ای نیست، چرا که هیچ‌کجا جایش نمی‌گویی در تمام شده است.

عکس: مهرداد اصفهانی/میزبان